

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 58/2013-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. februára 2013 predbežne prerokoval sťažnosť K. T. a maloletého K. T., J., zastúpených Advokátskou kanceláriou S. s. r. o., B., za ktorú koná advokát JUDr. M. J., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, podľa čl. 10 a čl. 32 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd, práva podľa čl. 17 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a práv podľa čl. 3 ods. 1, čl. 9 ods. 1 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 CoP 89/2012 z 23. októbra 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť K. T. a maloletého K. T. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. decembra 2012 doručená sťažnosť K. T. (ďalej len „sťažovateľ“) a maloletého K. T. (ďalej len „maloletý sťažovateľ“ obaja spolu len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len

„ústava“), podľa čl. 10 a čl. 32 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva podľa čl. 17 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „medzinárodný pakt“) a práv podľa čl. 3 ods. 1, čl. 9 ods. 1 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 13 CoP 89/2012 z 23. októbra 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal na Okresnom súde Zvolen (ďalej len „okresný súd“) návrh na vydanie predbežného opatrenia, ktorým by súd uložil matke maloletého sťažovateľa povinnosť odovzdať ho sťažovateľovi do jeho starostlivosti. Okresný súd návrh sťažovateľa uznesením sp. zn. 5 P 280/2012 z 18. septembra 2012 zamietol. Sťažovateľ sa proti uzneseniu okresného súdu odvolal. O odvolaní rozhodol krajský súd napadnutým uznesením tak, že uznesenie okresného súdu zrušil a konanie zastavil. Zároveň vo výroku napadnutého uznesenia krajský súd vyslovil, že nemá právomoc vo veci konať a rozhodnúť. V odôvodnení napadnutého uznesenia poukázal krajský súd na ustanovenie § 39 ods. 1 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 97/1963 Zb.“), podľa ktorého je právomoc slovenských súdov vo veciach starostlivosti o maloletých daná, ak má maloletý na území Slovenskej republiky svoj obvyklý pobyt alebo jeho obvyklý pobyt nemožno určiť. Maloletý sťažovateľ však má obvyklý pobyt v J., preto nebola v zmysle § 39 ods. 1 zákona č. 97/1963 Zb. daná právomoc rozhodnúť o návrhu sťažovateľa, ktorý bol návrhom vo veciach maloletých. Podľa § 39 ods. 3 zákona č. 97/1963 Zb., ak právomoc slovenských súdov vo veciach starostlivosti o maloletých nie je daná, slovenský súd urobí len opatrenia potrebné na ochranu osoby alebo majetku maloletého a upovedomí o tom príslušný orgán štátu obvyklého pobytu maloletého. Opatrenia prijme súd podľa slovenského hmotného práva. Okresný súd po zhodnotení pomerov maloletého sťažovateľa zistil, že sa nachádza v starostlivosti svojej matky, teda o neho je postarané, nie je bez dozoru a nie je ohrozený na živote a zdraví, a preto jeho situácia nevyžaduje, aby súd vykonal opatrenia na ochranu jeho osoby v zmysle § 39 ods. 3 zákona č. 97/1963 Zb. S týmito dôvodmi sa plne stotožnil aj krajský súd. Okresný súd však mal podľa krajského súdu konanie zastaviť, pretože nebola daná právomoc slovenských súdov vo veci konať, ktorá je jednou z podmienok konania. Okresný súd však návrh

sťažovateľa prerokoval. Z uvedeného dôvodu preto krajský súd napadnutým uznesením podľa § 221 ods. 1 písm. a) a ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) zrušil uznesenie okresného súdu z 18. septembra 2012 a konanie zastavil. Zároveň krajský súd osobitným výrokom vyslovil, že vo veci nemá právomoc konať a rozhodnúť.

3. Sťažovateľ však s takýmto vymedzením právomoci súdov o jeho návrhu nesúhlasí. Podľa sťažovateľa za daných okolností boli splnené predpoklady na nariadenie predbežného opatrenia, pretože maloletý sťažovateľ bol konaním svojej matky oddelený od sťažovateľa a vyňatý z jeho domova v J.. Sťažovateľ poukázal na blízky vzťah, ktorý je medzi ním a maloletým sťažovateľom, ktorý sa môže takýmto odlúčením výrazne narušiť. Za takejto situácie si sťažovateľ nemôže uplatňovať svoje rodičovské práva a zároveň sa maloletému sťažovateľovi nedostáva starostlivosť od oboch rodičov. Na takýto záujem maloletého sťažovateľa však súdy neprihliadli a nezabezpečili jeho ochranu. Pokiaľ sa maloletý sťažovateľ nachádza na území S. a je mu podľa sťažovateľa „... bránené v návrate do krajiny obvyklého pobytu“, nemôžu príslušné súdy v J. vo veci maloletého sťažovateľa konať. Návrat maloletého sťažovateľa do J. sťažuje tiež fakt, že medzi S. a J. neexistujú, resp. nie sú ratifikované medzinárodné zmluvy týkajúce sa medzištátnych únosov detí. Podľa sťažovateľa krajský súd pri vydaní napadnutého uznesenia nezohľadnil záujmy maloletého dieťaťa, ktoré však mali byť prvoradé pri jeho rozhodovaní.

4. Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd rozhodol takýmto nálezom:

„Právo K. T. na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do rodinného života garantované v čl. 10 Listiny základných práv a slobôd, právo K. T. na ochranu pred svojvoľným zasahovaním do rodiny a domova garantované v čl. 17 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a právo K. T. na ochranu rodičovskej starostlivosti a výchovy garantované v čl. 32 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 13 CoP/89/2012-88 zo dňa 23.10.2012 porušené boli.

Právo maloletého K. T. na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do rodinného života garantované v čl. 10 Listiny základných práv a slobôd, právo maloletého K. T. na ochranu pred svojvoľným zasahovaním do rodiny a domova garantované v čl. 17 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a tiež v čl. 16 Dohovoru o

právach dieťaťa, právo maloletého K. T. na osobitnú ochranu dieťaťa garantované v čl. 32 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd ako aj v článku 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo maloletého K. T. na ochranu rodičovskej starostlivosti a výchovy garantované v čl. 32 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd ako aj v článku 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, právo maloletého K. T. na zohľadnenie jeho záujmu ako prvoradého kritéria pri činnosti súdu garantované v čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a právo maloletého K. T. nebyť oddelené od rodiča garantované v čl. 9 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 13CoP/89/2012-88 zo dňa 23.10.2012 porušené boli.

Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 13CoP/89/2012-88 zo dňa 23.10.2012 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

Krajský súd v Banskej Bystrici je. povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia K. T. a maloletého K. T. na účet ich právneho zástupcu, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

II.

5. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv alebo slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či nie sú dané dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

6. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnený návrh ide predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, alebo keď preskúmanie označeného postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej moci v rámci predbežného prerokovania vôbec nesignalizuje možnosť porušenia základného práva alebo slobody sťažovateľa, realnosť ktorej by bolo potrebné preskúmať po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 66/98, II. ÚS 101/03, I. ÚS 27/04, I. ÚS 27/05).

7. Ústavný súd v prvom rade uvádza, že sťažovateľ, kvalifikovane zastúpený advokátom nepreukázal aktívnu legitimáciu maloletého sťažovateľa (maloletého K. T., nar. ..., pozn.), ktorého vzhľadom na stret záujmov oboch rodičov v konaní zastupuje kolízny opatrovník, a teda nie sťažovateľ ako otec. Táto výhrada sa zároveň vzťahuje aj na skutočnosť, že splnomocnenie na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom podpísal v mene maloletého sťažovateľa sťažovateľ ako jeho otec.

Ústavný súd je zároveň v súlade s § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde viazaný petítom sťažnosti (návrhom na rozhodnutie) a môže rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorého označil za porušovateľa svojich práv (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05). Platí to predovšetkým v situácii, keď je sťažovateľ zastúpený zvoleným advokátom (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05).

8. Sťažovateľ v sťažnosti namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 10 a čl. 32 ods. 4 listiny a práva podľa čl. 17 medzinárodného paktu. Vo vzťahu k maloletému sťažovateľovi sa v sťažnosti namieta porušenie týchto práv: základné práva podľa čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy, ako aj čl. 10 a čl. 32 ods. 1 a 4 listiny, právo podľa čl. 17 medzinárodného paktu a práva podľa čl. 3 ods. 1, čl. 9 ods. 1 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa.

Podľa čl. 41 ods. 1 ústavy manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 10 ods. 2 listiny každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 32 ods. 1 listiny rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Osobitná ochrana detí a mladistvých je zaručená.

Podľa čl. 32 ods. 4 listiny starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov iba rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 17 medzinárodného paktu nikto nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, do rodiny, domova alebo korešpondencie...

Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými

alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Podľa čl. 9 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, ibaže príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom konaní určia, že také oddelenie je potrebné v záujme dieťaťa...

Podľa čl. 16 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do svojho súkromného života, rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.

Tieto práva mali byť porušené napadnutým uznesením krajského súdu z 23. októbra 2012. Ustanovenia ústavy, listiny, medzinárodného paktu, ako aj Dohovoru o právach dieťaťa, ktorých porušenie sťažovateľ namieta, garantujú základné práva a práva hmotného charakteru, ktoré zaručujú ochranu rodiny a detí, rodinného života, ochranu pred neoprávnenými zásahmi do rodinného života, ako aj záväzky štátov pri ochrane práv detí.

9. Ústavný súd v súlade so svojou stabilizovanou judikatúrou (napr. II. ÚS 78/05, I. ÚS 150/09) zastáva názor, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprosesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. V opačnom prípade by ústavný súd bol opravnou inštanciou voči všeobecným súdom, a nie súdnym orgánom ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd by takým postupom nahradzoval skutkové a právne závery v rozhodnutiach všeobecných súdov, ale bez toho, aby vykonal dokazovanie, ktoré je základným predpokladom toho, aby sa vytvoril skutkový základ rozhodnutí všeobecných súdov a jeho subsumpcia pod príslušné právne normy.

Sťažovateľ, kvalifikovane zastúpený advokátom, však v sťažnosti nenamietal porušenie ústavnoprocených princípov podľa čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na predmet konania pred všeobecnými súdmi, ktorý sa týkal starostlivosti o maloleté dieťa, ústavný súd preskúmal napadnuté uznesenie krajského súdu aj z hľadiska možného porušenia týchto princípov. Po oboznámení sa s obsahom napadnutého uznesenia krajského súdu vrátane jeho odôvodnenia ústavný súd nezistil, že interpretácia a aplikácia právnych noriem krajským súdom by vyžadovala zásah ústavného súdu do napadnutého uznesenia v súlade s jeho právomocami podľa čl. 127 ods. 2 ústavy. Právomoc slovenských súdov v prerokováanej veci nebolo možné vyvodiť z ustanovenia § 39 ods. 1 zákona č. 97/1963 Zb. (maloletý má obvyklý pobyt v J.) a ani z § 39 ods. 3 zákona č. 97/1963 Zb., pretože nebola osvedčená nutnosť nariadenia predbežného opatrenia na ochranu osoby maloletého. Právomoc slovenských súdov nebola daná, preto mal okresný súd podľa § 104 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku konanie zastaviť. Okresný súd však návrh sťažovateľa vecne prerokoval a jeho návrh zamietol. Krajský súd preto ako súd druhého stupňa uznesenie okresného súdu zrušil a konanie zastavil. Zároveň osobitným výrokom určil, že nemá právomoc vo veci konať a rozhodnúť.

10. Ústavný súd považuje napadnuté uznesenie za ústavne akceptovateľné a výklad ustanovenia § 39 zákona č. 97/1963 Zb. týkajúci sa právomoci slovenských súdov zvolený krajským súdom nemožno hodnotiť ako svojvoľný či arbitrárny. Tiež právny názor krajského súdu, že pomery maloletého nevyžadujú nutnosť realizácie opatrení na ochranu jeho osoby [predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku] nevzbudzuje pochybnosti o jeho korektnosti či náležitom zhodnotení pomerov maloletého. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným (m. m. I. ÚS 313/2010, II. ÚS 134/09). Krajský súd preto napadnutým uznesením neporušil princípy podľa čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Absencia porušenia ústavnoprávnych princípov podľa čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru vylučuje založenie sekundárnej zodpovednosti krajského súdu

za porušenie základných práv hmotnoprávneho charakteru, a preto ústavný súd hodnotí sťažnosť v časti namietaného porušenia základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 10 a čl. 32 ods. 1 a 4 listiny a práv podľa čl. 17 medzinárodného paktu a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa ako zjavne neopodstatnenú. Ústavný súd navyše nezistil príčinnú súvislosť, ktorá by spájala napadnuté uznesenie krajského súdu a základné práva či práva, ktorých ochrany sa sťažovateľ aj v mene maloletého sťažovateľa domáhal. Pokiaľ sa sťažovateľ dožaduje výkonu svojich rodičovských práv a starostlivosti o maloletého, je potrebné, aby sa sťažovateľ urýchlene obrátil s takýmto návrhom na príslušné súdy v J., v ktorých právomoci bude o takomto návrhu rozhodnúť.

Rovnako ústavný súd hodnotí sťažnosť aj v časti namietaného porušenia čl. 3 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré obsahujú záväzky štátu týkajúce sa ochrany práv dieťaťa.

Z hľadiska uvedených skutočností ústavný súd odmietol sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Keďže došlo k odmietnutiu sťažnosti v celom rozsahu, ústavný súd sa už nezaoberal ďalšími návrhmi sťažovateľa, pretože tieto sú viazané na to, že ústavný súd sťažnosti vyhovie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. februára 2013